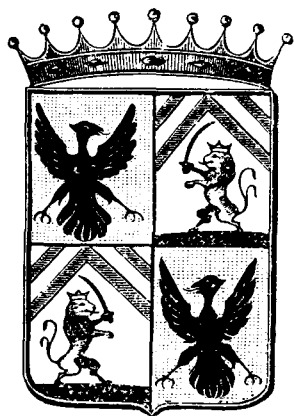

Testvére: Antal, született 1801. april 13-kán, szintén birtokos Nagy-Zábláthon és Dédesen; és Morvaországban tartományrendi ur. (Landstand).

Unokatestvére: Károly, született 1795-ki oct. 28-kán, alsó-ausztriai tartományrendi ur, nőül vette 1820-ki május 6-kán gróf Lodron-Laterano Cziczelle esillagkeresztes hölgyet (született 1794-ki január 20-án). Ettől leánya Eleonora Jozefa, szül. 1830. aug. 3-kán; 1845-ki sept. 8 ka óta pallini Inkey Kázmér neje.

Károlynak még több rokona is él, kik azonban már e gyűjtemény körén kívül állanak.

A család grófi czimere egy négy részre osztott paizs. Az 1. és 4. arany udvarban koronás egyfejű fekete sas kiterjesztett szárnyakkal a paizs belső részé felé fordulva látható. A 2. és 3. kék udvarban két ezüst gerenda rézsut fölfelé a középén szegletet alakít, melly alatt egy kétfarku koronás oroszlán áll, első jobb lábában pallóst, baljában vas vértet tart, eddig a metszvény mutatja. A paizs tetejét grófi korona fűdi, mellyen két koronás nyílt sisak nyugszik, a jobb oldalán a paizsbeli fekete sas, a bal oldaliból az említett oroszlán emelkedik ki. A foszladék jobbról arany-fekete színű, balról ezüst-kék ¹⁾.

Bercsény család. (Székesi, gróf). Olly családnév, melly — kivált a XVII. és XVIII. század elején szerepelt történeteinkben, és — elbukott! mielőtt — elenyészett volna.

Eredetét a székelyföldre a Maros-székbe vizsik be, és az előnevet adó Székes nevű helység csakugyan a Maros-székben van. Cserey Mihály az ifjabb Miklósról ²⁾ irván, határozatlanul érinti csak, hogy „*az eleje Marus székéből Székesről bujdosott volt ki gyilkosság miatt; — a feleségemnek —* ugymond — *a Kún ágról közel való atyafja*“ ³⁾. — Kemény János azonban e kibujdosó nevét is meghatározza, állítván,

¹⁾ Adami Scut. gentil. Tom. I. — Siebmacher grosses Wappenbuch-jában is.

²⁾ Hogy két Miklós volt, alább látandjuk.

³⁾ Cserey Mihály Historiája 315. l.

hogy az Bercsenyi Imre volt ¹⁾, a Bethlen Gábor korában élő nógrádi főkapitány, azután pozsonyi főkamrás, kiről alább leendő említés. Azonban Imre előtt is találunk már Magyarországon e családbeliekre. Így már 1544-ben előfordul Bercsenyi László, kinek Dóczy Miklóssal volt baja elhajtott lovak végett ²⁾.

Lehoczky szintén említ Bercsenyi Lászlót mint szőrényi bánt, de év nélkül ³⁾.

Wagner pedig 1607-re sóvári Soós Borbálát említi, mint Berchény István özvegyét ⁴⁾.

Mindezek megemlítése mellett Magyarországon a család megalapítójául mégis a már nevezett Imrét kell elismernünk. Ez — mint Kemény önéletiratóból már az idézetben áll, — Erdélyből Magyarországra telepedett meg II. Ferdinand alatt, és aranysarkantyús vitéz (eques auratus) majd Nógrád vára kapitánya, végre pedig a pozsonyi kamarának főtanácsosa lón, sőt bárói rangra is emeltetett ⁵⁾, úgy látszik életének utolsó évében 1638-ban, mielőtt a svecusok elleni hadban elesett ⁶⁾.

Imrének nővére volt Borbála Lázár Istvánné, és — úgy látszik másik nővére — volt Bercsenyi Zsuzsanna, Farnasi Géczy Gábornak hitvese 1630-ban, ki Bihar megyében Nagyfalu, Szentmiklós, Cseleki (tán Cséklye), Zaránd vármegyében Téczi, Pipaly, Csokai és

¹⁾ „Kemény János Önéletírása“ Szalaynál a 137. lapon. Kemény Jánosnak szavai ezek: „Végre Bercsenyi Imre, kit azelőtt az fejedelem diszultált vala, melly miatt amaz nyughatatlankodván, egykor Romában devotiojának praetextusával kéredzék és jára; másszor Jeruzsálemben, mert igen catholicus ember vala, nekünk atyánkíjja; azok megjárása után ugyan ki is bontakózik, és római császár birtokában telepedék, elsőben nógrádi kapitányságban; azután pozsonyi főkamrasságban állitáték; noha valami magyar hadakat is azon tisztei alatt fogadván, svecusok ellen valo hadra is ment vala, és oda vessze is el, fiai élnek; — ez azért . . . sat.

²⁾ Sz. Benedeki Conv. Fasc. XVII. Nr. 52. Admonitorio Evocatoriae via novi pro Nicolao Dóczy in facto abactorum pecorum contra Ladislaum de Berchén intuitu denegrae transmissionis coram Cottu Bars. — U. ott Fasc. XLIII. Nro 2.

³⁾ Lehoczky: Stemmatogr. 48 l.

⁴⁾ Tabell. geneal. Ms. tab. XLVII.

⁵⁾ Collect. Herald. Ms. 106 l. — De az 1639-ki év hibásnak látszik, miután 1638-ban elesett. Lehoczky II. 167. lapon pedig 1693-ra teszi szinte hibásan, hihetőleg 1633-ban lett báró.

⁶⁾ Bel Not. nov. Hung. I. 457. hol sacri sepulchri eques auratus-nak iratik.

Gorbai helységbeli birtokrészét Bercsény Imrének elzalogítá ¹⁾). Nevezett Zsuzsánna 1635-ben már özvegy volt ²⁾).

Imrének fia volt László ³⁾, ki Hont megyei Damásd várának kapitánya volt, mellyet a töröknek könnyű móddal átengedvén ⁴⁾, ezért az 1647-ki országgyűlés a nádor elé idézteté ⁵⁾).

Szintén Imrének fia ⁶⁾ volt I. Miklós is. Ez ifjúságában Lengyelországban, Erdélyben, és a részekben II. Rákóczy György alatt a törökök ellen többször harczolt, Érsekújvár védelmében pedig vitézségét szintén kitüntette, miért I. Leopoldtól ország-alkapitányává nevezetett ⁷⁾). Birtokot szerzett Nyitra megyében is, hol Brunóczot és Temetvényt birta. Valamint atyja Imre Kemény János önéletrása szerint „igen catholicus ember vala“, ugy Miklós is Tarnóczy István jesuita idézett munkája szerint „buzgó katolikus volt, ki bucsukra is járt Mária-Czellbe, Nagyszombatban a Ferenczes szerzetesek egyházában oltárokat, Temetvény várában pedig kápolnát építete. Élt még 1684-ben is ⁸⁾. És ez évben a budai táborozásban is részt vett ⁹⁾).

I. Miklós után következik a vele egy időben is már élő II. Miklós, — ha jól sejtem — Lászlónak a damasdi kapitánynak fia, született 1650. táján, már 1692-ben mint gróf, aranysarkantyús

¹⁾ Gyulafejérvári káptalanban Bőjthi Gásp. Protoc. fol. 64.

²⁾ Kolos monostori Conv. Proth. O. fol. 33. 34. Prot. II. 124, 125., 126., 141. Prot. III. fol. 3. Prot. O. secund. fol. 75. etc.

³⁾ Lehoczky id. helyen nyilván Imre fiának mondja.

⁴⁾ Tudománytár 1835-ki IV. köt. 190. l.

⁵⁾ LXIV. törv. czikk.

⁶⁾ Tarnóczy Istv. Nagy mesterség a jó élet. Bellarmin után fordítva. Nagyszombat, 1674., melly munka „székesi Bercsényi Miklósnak ő felsége Dunán innen Magyarország részei és Érsekújvár ellen való véghelyek és bányavárosoknak oltalmazó erősségeknék vice-generalisának, Magyarország kapitányának van ajánlva.“ Az ajánló beszédből kitünik némelly életére vonatkozó adatokon kívül az is, hogy atyja a pozsonyi kamara tanácsosa (tehát Imre) volt.

⁷⁾ U. ott.

⁸⁾ Galgóc várában 1684. nov. 6-kán kelt levele Dobay Jánoshoz gyűjteményemben. — Az eredeti fekete pecséttel gyászolás jeleül.

⁹⁾ Egy hozzá intézett, 1684. sept. 23-kán kelt eredeti levélen gyűjteményemben illy külczime (adresse) áll: Illustrissimo Dno Dno Nicolao Bercsényi Seniori, Libero Baroni de székes, Equiti Aurato, Sacr. Caes. Regiaeque Mattis Consiliario, Cameratio, nec non Confiniorum Cis-Danubianorum vicegeneralis etc. Dno Dno mihi gratiosissimo. — In Castris ad Budam locatis. — Itt is már a seniori szó mutatja, hogy a családban két Miklós volt, mit azért szükséges megjegyezmem, mert a család nemzékrende nagyon sok előtt ismeretlen, és általánosán a Rákóczyval szerepelt Miklóst amazzal összetévesztik, sőt egynek tartják.

vitéz, cs. kir. tanácsos és kamarás, Szeged vára főkapitánya, és Ungh vármegye főispánja iratta ki czimét ¹⁾ 1689-ben gróffá lett ²⁾. Később 1703-dik óta mint a Rákóczy-féle forradalomnak úgy szólva teremője. E forradalom alatt már Ungh vármegyének örökös főispánja, a szövetségkezett rendek összes hadseregének fővezére, valamint a senatusnak elnöke volt. 1711-ben a szathmári béke után kegyelem helyett ő is a bujdosók sorsát választá, és mint ilyen Törökországban Rodostón meghalt 1725. nov. 6-kán ³⁾. Neje három volt. Első homonnai Drugeth Krisztina ⁴⁾, második Csáky Krisztina ⁵⁾. A harmadik volt nemes Kőszeghi Zsuzsánna, kivel már Törökországban kelt egybe. Az első nejétől született fia László, és leánya Zsuzsánna gróf Zichy Péterné.

László (II. Miklósnak fia) Franciaországban egy huszár ezredet alapított, és ott halt meg 1761-ben. Ennek fia gróf Bercsényi Antal 1794-ben Bécsben lakott ⁶⁾, és azóta a család — mint mondatik — hazájába térhetéseért tett lépéseket.

Áttekintésül a nemzékrend imez:

Imre báró nógrádi kapitány és kamarás † 1338.	}	László damasdi kapit. 1647. tán ennek fia. 1. Miklós 1679. 1684.	}	Gróf II. Miklós 1692. szegedi kapit. 1701–1711. forr. fővezér. 1725 (1. Drugeth Kriszt. 2. Csáky Krisztina. 3. Kőszeghi Zsuzs.)	}	László Franciaországban † 1762. Zsuzsa (gr. Zichy Péterné).	}	Antal 1794.
---	---	---	---	---	---	--	---	----------------

A családnak ősi czimere az egyszarvu. A bárói czimer, melyet Imre kapott — ez: a paizs kék udvara egy nagyobb vörös kereszt, és körülé négy kisebb vörös kereszt látható. A sisak koronájából egyszarvu emelkedik föl. A foszladék jobbról arany-kék, balról ezüst-vörös. — Már I. Bercsényi Miklós (az idősb) báró pecsétein a paizs kétfelé osztatik, a jobboldali kék mezőben van a hármaskereszt, a baloldali vörös mezőben hármaskereszt halmon korona, és abból nyúlik fel az egyszarvu. A sisak koronájából ismét egyszarvu. A paizs körül foszla-

¹⁾ Csejthe várában 1692-ki ápril 3-kán Kisfaludi Lipthay András Szeged vára alkaptánya részére kiadott menedéklevél Lipthay család levéltárában.

²⁾ Lehoczky II. 167.

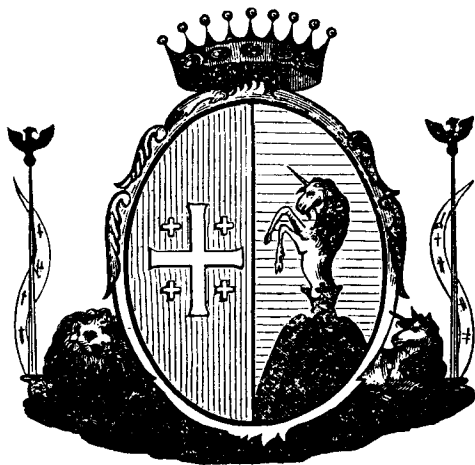
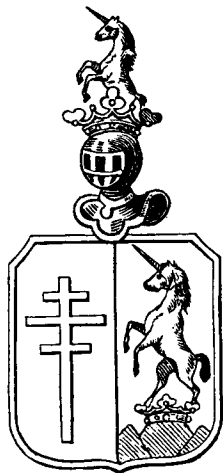
³⁾ Mikes Kelemen: Törökországi levelei, Kultsár István által Szombathely, 1794. 179. lap.

⁴⁾ Ki előbb ghimesi Forgách Andrásné, másodszer erdődi Pálffy Ferenczné volt, és csak harmadszer lőn Bercsényiné. Wagner Coll. geneal. Dec. III. 54.

⁵⁾ Ki előbb trakostyáni Draskovics Miklós országbíró, másodszer Erdődy bán neje volt, harmadszer lett Bercsényiné. L. Wagner Mss. tom. LXX 73.

⁶⁾ Mikes Kelemen id. h. előbeszédében.

dék ¹⁾. Másutt — mint a második metszvény mutatja — a czimer ugyanaz, de a paizs mellett (telamonok gyanánt) egyszarvú s oroszlán fekszik, mellettök égnek álló kard, mellynek hegyén egyfejű sas ²⁾. E telamonok II. Miklósnak a már grófnak czimerein is láthatók, csak

hogy már mindkét oldalról felálló oroszlán alakban ³⁾. (A metsző mai alaku és hibásan 9 gombos koronát vésett).

Berczely család. (Berczeli). Nógrád megyei régi család. Azon megyében Nagy- és Kis-Berczel helységet már a XV. század elején e család birta. 1410-ben Berczeli Ugrin Miklós nyolczados törvényszék előtt perel Berczely Istvánnak fia Miklós ellen ⁴⁾.

A mostan élő családnak nemzékrendét azonban csak a XVIII. század végén élt Berczely Gergelytől közölhetem a következő családfán ⁵⁾:

Idősb Gergely	Katalin. (Balczer József).	Gergely	{	Éva. (Várkonyi Imrené).	Erzsébet. (Hamar Ferenczné).	Mihály	{	Mihály	{	Ádám.
	1734.	János (Velenczey Zsuzsa).	József.	Anna.	Klára. (Balogy Thadéné).					
										Jozefa.

¹⁾ 1684-ben kelt levelén.

²⁾ Adami scut. gent. I. Tom.

³⁾ 1706—1709-ben kelt levelein.

⁴⁾ 1410. Octavalis processus Nicolai Ugrin de Berczel, contra Nicolaum filium Stephani de Berczel ad sequestrationem portionis Berczeliensis institutus in partibus. — 1794-ben Bodonyi Annára maradt levéltárban Regestrumom szerint a 8-dik Fasciculusban. — ⁵⁾ Perben hitel. családfa szerint.